

EUSKERA DALA-TA...

EGINTZA

Il onen, ots, urri onen 7'an, zapatuz, Hitzarmen nausi bat zala-ta, Batzar gogoangarria ospatu zan Oñati'n. Lenengo eskutitzez eta gero telefonoz izan neban arako deia, eta nik, lenengoz arako gogorik ez ba'neban be, gero abots gozo batek eraginda, arako bidean jarri nintzan neure kotxedun adiskideaz batera. Denporaz eldu gara, eta bertatik, ango lekaide Kanoniguai agertaldi txeratsua. Emen daukagu, euki be, zaartua, bedita Larrakoetxea, W. Shakespeare'ren idazlanak (komediak, dramak eta trajediak) euskeraz jarri euskuzuna.

Amaika t'erdia. Jentetza bikaiña batu gara aspaldi bateko Ikastetxe Nagusiaren barruan, ederto apaindutakoan. Talde bakotzak dauko emen bere nun jarri berezia: J.A. Ardantza lendakaria eta lau aldundietako diputatu nagusiak; eskumatik euskaltzaiñak, osoak, jakiña (ni ta beste batzuk, onorezko lez, atzeratxoago); gero, kargudunak, euskaltzain urgazleak, abeslariak, erria...

Onela atondurik areto zabal ederra, musikalariek "Agur Jaunak" joten daukue. Eta ostean, izlarien txanda: Eli Galdos, Oñati'ko alkatea; Jean Haritschelhar, Euskaltzain-buru; Imanol Murua, Araba'ko, Gipuzkoa'ko ta Bizkaiko Diputaziñoen izenean, eta Aladino Colin, Nafarroa'ko Aldundiaren izenean, eta azkenez J.A. Ardantza jaunak, Eusko Jaularitzako Ramon Jauregi, Jesus Egiguren, eta besteak aurrean zitularik. Itzaldi txalogarriak, euskerari laguntzeko asmo ederrez beteak.

Zergaitik zan alkartzeko nagusi au? Eusko Jauriaritza, Nafarroako Gobernu, Foru Aldundiak eta Euskaltzaiaren arteko Hitzarmena bide zala. Zer Hitzarmen? Euskaltzaindiak diru-laguntza bear ei eban euskera zaintzen lan egiteko; lendik be ba-eban laguntza, baiña ez antza bear aiña, eta geiago eskatzen. Itzaldien ondoren, beraz, Hitzarmena izenpetu bear zan, izen-ezartzaille bakotzak jakin egian zer bete-bear eukon gaiñ. Mari Karmen Garmendia, izkuntz-politikako idazkari danari eskerrak emon eutsozan J. Haritschelhar'ek agintarien naia ortara ekarten egin eban lanagaitik, eta ondoren berau izan zan Hitzarmena lenengo izenpetu ebana.

Euskaltzaindiak aurrerantzean, sei urtetan beintzat, 159 milloi artuko ditu urteroko laguntza legez. Mari Karmen Garmendiaren ostean, Estebe Petrizan, Jose Ramon Peziña, Tomas Uribe-etxebarria eta Jose Luis Telleria'k sailka, eta azkenik, J. Haritschelhar'ek izenpetu eben.

Domiña dotore bat emon jaken an ziran guztiai jazokunaren gomutagarri legez. Amaitzeko, kontzertua emon euskun Oñati'ko Abesbatzak, Imanol Murua Agirre'k zuzenduta, Jose Olaizola'ren "Agur Jaunak", Seber Altube'ren "Aita San Antonio", R.M. Azkue'ren "Txalopin txalo", Riezu'ko Jorge'ren "Egizu lo" ta Jose A. Donosti'ren "Jeiki-Txoritxua" abesturik.

Azken-azkenik, Unibersitateko goi-egurastoki luze-zabalean, esku-estutze, bizkar-jote, irribarre gozo, ao-gozatze ta eztarri bustitze leunak, giro atsegin txeratsuan.

ONDORENGO ESANAK

Etixeruntz ez gentozan lengo biok bakarrik. Eta miiñari ezin galgarik ipiñi, bedar batetik bestera lez miin batetik bestera alde polita egon arren. Kotxe barruan, ba, guk ekin eta ekin; lenengo batzar a antolatu ebenak dantzatu genduzan: ondo baizen bizkor euren lenengotik azkeneraiñoko eginkizunetan; ez geunkan eurentzat, txarto esaterik, ez iñor jorratu ez masiotzerik. Txistulari, abeslari ta jagoleak be, euren paperean, akatsik bage. Bardin izlariak, au labur, beste luze.

Adierazo ebena, bikain. Bat etozan danak, itz dizditsuekin, euskeraren aldeko lan sutsu, maitekor, joriarekin. Au, baiña, batzar guztietako "irritsa" dogu, olako eretiteko izlari guztien "txoria". Gero alan be, abots ain zoliz ta erabagitsu esaten dana, beteten ete da? Zergaitik ain errez berbea jan? Gure mormoxa ez da iñoren aurka, oitura danaren salatzaile baiño. Itzartu, berbea eman, eta beingoan, zer? Aizearen burrunba. Itz bikaiñak oguzi ziran batzar aretan gure izkuntza eriotzatik salbatu guraz; lau aldundiakoak bat etozan euskerearen egoera larriari osasuna ipinteko asmoz. Dirua upelka dabil esku artean; orrekin eutsiko ete ilzori daukagunari?

Gugaz etorren batek: "Naiz-ta bestera esan, euskera beerantza doa. Uste osoa geunkan len ikastoletan, edo eusko Gobernuaren laguntzan; or ditugu Ikastolak eta mesede polita euskereari dagitsenik ezin ukatu; or ditugu ainbeste milloi Euskaltzaindiaren eskuetan, eta diñoenez, ainbeste iker-lan egiñak. Baiña ikastolak eta iker-lanengaitik, iltamuan, arnas-estuka dago euskal izkuntza. Zerk utsdagi emen? Pare bat dozena urte darabilgun alkar-ikusi eziña, burruka, euskal batasunerako jarritako oiñarri apetzakoa: Baionako ta Arantzazuko burruka bizia, leenaren eta oraiñaren artean. Eta burruka onek dirauan artean, euskera beerantza joango. Eta egia esateko, erria ezta burrukalari, alkar artu ezin daben euskaldun zelaiko arloteak baiño. Diru, indar eta jakituri, geure izkuntzaren aurkako auzian erreten doguzanak.

Erakuskari lez, ona egunokaz jazoa: gazte bat, asmorik onenakin, urlu ikastolara doa daukazan liburu batzuk, dubarik, eskintzen ango zuzendari ta andereñoei; jakin-miñez arakatzen dabez liburuak, eta ez daroe zoritxarreko atxerik; olako idaztirik ez jasoteko agindua daukien ezkeru, ez dautsoe ale bat be artzen. Eta liburu ederrak dira, margo bikaiñezkoak geienak, euskera jori-ederrez egiñak, baiña ez dabez gura, ez umetxoak, andereño ta agintzaileak baiño. Au burruka bizia da gaur Euskalerrri osoan; euskeraganako gorroto ori biziagotzen eralgi oi da goitik datorren laguntzarik asko. Au al da euskeraren aldeko jokabidea?

Gure lendakari J.A. Ardantza'k bere itzaldi jakingarrian: "Konplexu eta aundi-naikeri eta iñor bazter itxi bagarik, euskaldundu bear da Euskalerrria". Borondate garbi ta oneko esana. Orrela al dagi —iñoan gure taldeko batek— gaur diru ain ugari eskuratzen dauan alkarteak? Or ez al da iñor saiets izten? Danok al gabiltz neurri bardiñean? Egia ete da ori? Nire aldamenekoak, ez dau uste.

Ardantzak sarri ots-egin dau: kultura gaiñean oiñarritu bear dala euskal garena ta aurrerakuntza. Gizaldiak zear, "politikazko banaketa guztien gaiñetik —diñosku Oñati'n— kulturak alkatu gaitu; eta zer guztien gaiñetik onexek batu bear gaitu gaur bere. Kultur batasunetik erne zan asmo politikua, eta baita Estatutoa ere. Eta asmo onek, ez orduan ez gaur, ez dau zentzunik euskal kulturaren iturritik kanpo".

Laugarren bide lagunak au be bota eban: "Zer egingo ete dau Euskaltzaindiak orrenbeste sosegaz?" Eta nik erantzun: "Nai ezkeru, ba-dau zetan eralgi;

1918'an, Euskaltzaindia ibiltzen jarri zanean, atal bi jarri ziran, **azterkariena**, euskeraren iturri guztiak ikasi, zoko guztiak argi jarri eta naste-korapiloak zearo kendu daitezkan, eta **zabaltzailiena**, erderaz "Labor práctica, cuyo objeto será la tutela y restauración del idioma vasco en todos los órdenes sociales, publicaciones...". "Eta zuk, ainbat liburu argitaratu dozuzan orrek, izan dozu olako laguntzarik". "Esatekorik, ez" —nik erantzun—.

Gai ortaz jarraitu genduan luze. Nik beste lagunei: "Sarri noberak izaten dau errua; lotsatia dalako edo besteak baizen papo gogorrik ez daukalako, ez dau ezer eskatzen, eta gero ezertxo barik, ez emoten ez dautsoelako, berak eskatu ez daualako baiño; atea jo bear da, zeozer eskuratzeko, lotsa barik jo be, bat eta birritan Kristok diñoskunez.

Eta ordurarte, jaiá ausnartzen edo, ixil-samar joianak: "Aurrerantzean, beraz, jo geinke Euskaltzaindiaren zisku jorira, liburu bat argitara emoteko premiñan aurkitu ezker?" Nik uste dot baietz; leen azturik lez eukien Araudiko seigarren puntuko bigarren esana beteko dabe emendik aurrera. Leen, gaiñera, sosez urri ebiltzan, eta ez daukanak, naita be, ezin emon. Eta txoferrak, esku biak gupil gaiñean tinto: "Oraingoan ez dau eziñik; nik gupil oni lez eragin ezker, nai onari diñot, ez dau eragozpenik emoteko izango.

Aita Onaindia

